

THE FRAUD TRIANGLE FROM THE PERSPECTIVE OF ACCOUNTANTS, TAX ADVISORS AND AUDITORS IN THE CZECH REPUBLIC (Fraud Triangle z pohledu účetních, daňových poradců a auditorů v ČR)

autor: *Ing. Mg. Jana Helová*
školitel: *Doc. Ing. Marie Paseková, Ph.D.*
oponent: *Prof. Ing. Jiří Strouhal, Ph.D.*

OPONENTNÍ POSUDEK DISERTAČNÍ PRÁCE

Předložená disertační práce *“The Fraud Triangle From the Perspective of Accountants, Tax Advisors and Auditors in the Czech Republic (Fraud Triangle z pohledu účetních, daňových poradců a auditorů v České republice)”* se zabývá velmi atraktivním tématem jak z pohledu soudobé praxe, ale i z pohledu teoretického. Práce Jany Helové je jedním ze zajímavých příspěvků k tomuto tématu. Autorka si v práci klade za cíl analyzovat nejen tradiční faktory podvodu, ale vytvořit rovněž prediktivní regresní model pro měření pravděpodobnosti výskytu podvodu.

Úkolem tohoto posudku je vyjádřit se k:

- aktuálnosti tématu disertační práce,
- splnění cílů stanovených v disertační práci,
- postupu řešení problému a k výsledkům disertační práce s uvedením konkrétního přínosu studenta,
- významu pro praxi a rozvoj vědního oboru,
- formální úpravě disertační práce a její jazykové úrovni, a
- publikační činnosti studenta.

Aktuálnost tématu a vztah k soudobé vědě a výzkumu

Téma disertační práce aktuální a společensky významné. Účetní podvody představují trvalou hrozbu pro stabilitu a důvěryhodnost finančních trhů. V kontextu České republiky, jakožto ekonomiky, která prošla dynamickou transformací, je zkoumání specifik podvodného jednání a aplikovatelnosti zavedených teoretických modelů obzvláště cenné. Snaha autorky vytvořit kvantifikovatelný prediktivní model kalibrovaný přímo pro české podmínky představuje nejen akademicky přínosný, ale i prakticky velmi žádaný počín. Téma práce tedy plně odpovídá současným potřebám nejen vědního oboru, ale i podnikové praxe.

Cíle práce a jejich splnění

Jako hlavní cíl práce si autorka stanovila vytvoření modelu měřícího důležitost a interakce dílčích faktorů (motivace, příležitosti, racionalizace) v rámci podvodného trojúhelníku (viz str. 62). V kontextu dalších pasáží textu lze říci, že logistický regresní model kvantifikující vliv faktorů na pravděpodobnost spáchání podvodu byl prezentován i otestován (k validitě modelu viz dále otázky k diskusi).

Co se dílčích cílů týče, za ty byly vytyčeny měření dopadů komponent podvodného trojúhelníku, jakož i identifikace a evaluace dodatečných proměnných (např. podniková kultura, regulační prostředí, technologická výhoda, etické podmínky), vlivy HR, apod. (viz str. 62-63). V zásadě je možné konstatovat, že tyto dílčí cíle byly naplněny.

Co by prospělo (byť to prosím berte primárně jako podnět k další analýze), je detailnější interpretace některých výsledků, což stimuluje další diskusi o validitě a limitech zvoleného přístupu, ale nikterak nesnižuje hodnotu předložené práce.

Výsledky práce a přínos doktoranda

Postup řešení pokládám za systematicky a metodicky promyšlený. Ocenit lze zejména smíšený design výzkumu, kde kvalitativní výzkum vhodně posloužil jako základ pro konstrukci dotazníku pro následný kvantitativní výzkum. Přínosy lze spatřit zejména v empirickém testování a zpochybnění zavedené teorie v lokálním kontextu – prezentovaný model jednoznačně ukázal, že faktor tlaku je zdaleka nejsilnějším prediktorem podvodu, zatímco tradiční faktory příležitosti a racionalizace nebyly prokázány jako statisticky významné. Pozitivně hodnotím začlenění nových proměnných, kdy autorka prokázala význam profesní praxe (jako ochranného faktoru) a úrovně vzdělávání. Tímto obohatila tradiční rámec o klíčové demografické a profesní charakteristiky.

Jako bod k diskusi lze označit komplexní psychologické konstrukty, jako příležitost a racionalizace. Zvolené proxy proměnné (např. velikost firmy pro příležitost nebo povědomí o skandálech pro racionalizaci) mohou zachycovat jen omezený aspekt těchto jevů. Výsledná statistická nevýznamnost těchto dvou teoretických pilířů tak může být způsobena nejen jejich menší reálnou relevancí, ale i limity v jejich měření.

Ačkoli lze celkovou přesnost modelu pokládat za vysokou, je nezbytné poukázat na značnou nerovnováhu mezi specificitou a senzitivitou. V praxi to tak znamená, že model je sice kvalitní pro identifikaci „nepodvodníků“, ale je méně spolehlivý v odhalování skutečných podvodů, kdy potenciálně čtvrtinu případů není schopen rozpoznat. Jakkoli je tato limitace v práci zmíněna, nepochybně měla být při interpretaci praktických dopadů více zdůrazněna.

V neposlední řadě lze diskutabilní pokládat vzorek pro kvantitativní šetření – reprezentativnost a možnost plné generalizace výsledků na celou populaci profesních účetních v České republice.

Aby snad nešlo k omylu, nechtě jsou veškeré uvedené poznámky chápány výhradně jako šeptání otrocka: „*Hominem te esse memento*,“ protože žádná z nich nikterak nesnižuje význam a přínos této disertační práce.

Aktuálnost a význam práce pro praxi či rozvoj vědního oboru

Z pohledu rozvoje vědního oboru, do něž obsahově tato disertační práce zapadá, je evidentní jeho přínos k ověření externí validity teorie podvodného trojúhelníku v neanglosaském prostředí. Přínos lze spatřit v empirickém zpochybnění ekvivalentní váhy jednotlivých vrcholů trojúhelníku a v poukázání na dominantní roli tlaku. To otevírá prostor pro další výzkumy o hierarchii a vzájemných interakcích faktorů podvodu.

Z praktického pohledu (i přes výše uvedená omezení) nepochybně představuje vhodný a užitečný rámec pro management při hodnocení rizika podvodu. Poznatek o klíčové roli tlaku by měl vést firmy k zaměření preventivních opatření nikoli jen na posilování kontrol, ale především na management tlaků (realistické cíle, etická firemní kultura, systémy odměňování). Určitým omezením je však nižší sensitivita modelu a nelze na něj spoléhat jako na jediný možný detekční mechanismus.

Nepochybným námětem pro FaME, potažmo pro relevantní Ústavy, je zajistit visibilitu prezentovaného modelu.

Formální úprava disertační práce a její jazyková úroveň

Disertační práce je po formální stránce zpracována na uspokojivé úrovni. Po jazykové stránce rovněž nemám zásadních připomínek.

Publikační činnost doktoranda

Na základě předložených výsledků (viz str. 129) lze tvrdit, že autorka se danému tématu věnuje dlouhodobě (viz příspěvek na DOKBAT 2019, research note v časopise IAER – Scopus Q3 2020 a v recentní knižní publikaci vydané Springer Nature). Celkově lze rozsah publikační činnosti hodnotit jako

nižší – z předloženého seznamu se jedná o jeden konferenční příspěvek, dvě časopisecké publikace a jedna knižní monografie. Z tohoto ohledu tedy jako oponent pouze věřím, že jsou minimální kritéria stanovená pro absolventy doktorského studijního programu na FaME UTB ve Zlíně naplněna.

V případě, pokud by se do budoucna hodlala autorka věnovat vysokoškolské kariéře, bude nezbytné její publikační činnost výrazně posílit (pokud se však předpokládá její zapojení z pozice renomovaného odborníka z praxe, potom lze dosavadní publikační činnost s ohledem do budoucna hodnotit jako dostačující a vhodně podporující její odbornou erudici).

Celkové zhodnocení

Disertační práce představuje spojitou a vhodně uspořádanou analýzu daného tématu a je užitečná nejen pro potřeby soudobé vědy a výzkumu, ale i pro kruhy veskrze praktické. Práce přináší nové poznatky a nabízí nové otázky a doporučení pro budoucí výzkum v analyzované oblasti.

Autorka prokázala hlubokou orientaci v dané problematice, schopnost aplikovat metodologické postupy a formulovat relevantní, byť v některých ohledech diskutabilní, závěry s významným přínosem pro teorii i praxi. I přes dílčí kritické připomínky, které jsou nedílnou součástí vědecké diskuse, práce nesporně splňuje standardní požadavky kladené na práce tohoto typu v souladu se zákonem č. 111/1998 Sb., o vysokých školách.

Vyjádření k obhajobě

Práci *“The Fraud Triangle From the Perspective of Accountants, Tax Advisors and Auditors in the Czech Republic (Fraud Triangle z pohledu účetních, daňových poradců a auditorů v České republice)”* doporučuji k obhajobě před příslušnou zkušební komisí pro obhajobu disertačních prací.

V rámci obhajoby nechť se autorka vyjádří k následujícím otázkám:

- (1) V práci předložený model ukázal statisticky významnou pozitivní korelaci mezi úrovní vzdělání a pravděpodobností podvodu. Jaké jsou Vaše hypotézy pro vysvětlení tohoto kontraintuitivního zjištění, které je v nesouladu s některými studiemi? Umožňuje vyšší vzdělání sofistikovanější formy podvodu, nebo se zde mohou projevat jiné skryté proměnné?
- (2) Vzhledem k nižší senzitivitě modelu (cca 76 % - viz str. 99), jaké doplňkové kontrolní mechanismy byste doporučila firmě, která by Váš model implementovala, aby se minimalizovalo riziko neodhalení reálného podvodu?
- (3) Prezentovaný kvalitativní výzkum (viz str. 68) byl realizován v roce 2019. Domníváte se, že by v současnosti reagovali respondenti jinak? Je výzkumný vzorek reprezentativní (4 auditoři, 3 daňoví poradci)? Rovněž se, prosím, vyjádřete ke konstrukci vzorku 1 010 potencionálních respondentů z řad účetních, kteří byli osloveni v dotazníkovém šetření.

V případě úspěšné obhajoby **doporučuji** udělení akademického titulu „doktor – Ph.D.“.

V Praze dne 10.11.2025

Prof. Ing. Jiří Strouhal, Ph.D.

TalTech School of Business and Governance – head of accounting research group

Panevropská univerzita, Katedra podnikání a managementu

Asociace profesních účetních ČR – president Emeritus